

Savaşın 3. Yılında Ukrayna ve Savaşın Etkileri

Nisan 2024

Adres : Çetin Emeç Blv. 4. Cad. 1330 Sok.

No: 12 06460 Aşağı Öveçler Mah.

Çankaya/Ankara

Telefon : (0312) 4738041-42-45

Faks : (0312) 4738046

E-Posta : sde@sde.org.tr

İçindekiler

TAKDİM

Prof. Dr. Hakan KIRIMLI Avrupa Birliği (AB) ve NATO Ukrayna'yı Almamak İçin Her Şeyi Yaptı	03
(E.) Muhabere Tuğg. Halil İbrahim BÜYÜKBAŞ Siber Savaşta Rusya-Ukrayna Örneği	05
Prof. Dr. Öztürk EMİROĞLU Rusya-Ukrayna Savaşı Polonya'yı Nasıl Etkiledi?	07
S. Ayşe YILDIRIM Savaşın Seyrinde Rusya ve Enerji Diplomasisi	10
Aslı Nur ÇANAKÇI Rusya-Ukrayna Savaşının Üçüncü Yılına Girerken Rusya'dan Görünüm.....	14

SAVAŞIN 3. YILINDA UKRAYNA ve ETKİLERİ

SD
TOPLANTI

Oturum Başkanı Alper Tan

Konuşmacılar

- Prof. Dr. Hakan Kırımlı
- Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu
- (E.) Tuğg. H. İbrahim Büyükbaş
- Araştırmacı Ayşe Yıldırım
- Araştırmacı Aslınur Çanakçı

Takdim

Savaşın 3. Yılında Ukrayna ve Savaşın Etkileri

Stratejik Düşünce Enstitüsü'nde (SDE) 24 Şubat 2024 Cumartesi günü, "Savaşın 3. Yılında Ukrayna ve Savaşın Etkileri" başlıklı toplantı düzenlenmiştir.

Toplantıda, kendisi de bir Kırım Türkü olan Prof. Dr. Hakan KIRIMLI, Avrupa Birliği (AB) ve NATO'nun, Ukrayna'yı içlerine almamak için her şeyi yaparak Rusya'yı saldırma konusunda cesaretlendirdiğini ayrıntılarıyla anlatırken, MEBS ve Siber Savunma Komutanlığı Kripto Sistemleri Yönetim Merkezi Eski Komutanı (E.) Muhabere Tuğgeneral Halil İbrahim BÜYÜKBAŞ, siber savaş yöntemleri açısından Rusya-Ukrayna Savaşı örneğini çarpıcı görsellerle anlatmıştır. İsth. Albay Şeref Sırakaya, toplantıda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın askeri açılarından değerlendirmesini yapmıştır.

Uzun yıllar, Varşova başta olmak üzere Polonya'da görev yapmış olan Prof. Dr. Öztürk EMİROĞLU, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın, komşu ülke Polonya'yı nasıl etkilediğini izah etmiş olup, Moskova'da bulunan Araştırmacı S. Ayşe YILDIRIM, Savaşın seyrinde Rusya'yı ve Rusya'nın uyguladığı enerji diplomasisini izah etmiştir.

Moskova'da Araştırmacı olan Aslı Nur ÇANAKÇI da Rusya-Ukrayna Savaşı üçüncü yılına girerken Rusya'nın, devlet ve halk olarak nasıl bir görünüm sergilediğini anlatmıştır.

"Savaşın 3. Yılında Ukrayna ve Savaşın Etkileri" başlıklı bu özgün çalışmayı değerli okurlarımızın dikkatlerine arz ediyoruz.

Alper TAN
SDE Başkan Yardımcısı

Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşı değerlendirirken öncelikle siyasi ve tarihi olarak olayın adını doğru koymamız lazım. Burada olan durum sınır anlaşması ya da bir bölge üzerinde hakimiyet tartışması olan 2 ülkenin arasında çıkmış bir savaş değil. Putin'in ve çevresinin tek taraflı olarak tamamen hukuk dışı olarak bir diğer bağımsız ülkeye saldırısıdır. Ukrayna 1918'de bağımsız oldu. Osmanlı Devleti 3 Mart 1918'de Ukrayna Devleti'nin bağımsızlığını tanıyan 4 ülkeden birisiydi. 1922'de Sovyet Ukrayna'sı kuruldu ki onun bağımsızlıktan saymak mümkün değil.

Diğer bir husus ise Ukrayna'nın elindeki nükleer silahların alınmasıydı. 1994'te İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu ve Ukrayna arasında anlaşma yapıldı. Ukrayna elindeki silahları Rusya'ya vermeyi değil, onları imha etmek istedi. Bunun karşısında da bu 3 devlet Ukrayna'nın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü garanti edeceklerdi. Ukrayna ancak bunun karşılığında bu nükleer silahlardan vazgeçmeyi kabul etmişti. Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı 2014 yılındaki Kırım'ın işgaliyle tamamen ihlal edildi ve açıkçası dünyanın geri kalanı sadece seyretti. Rusya orada duracak, olay kapanılacak ve üstü örtülecek zannedildi. Rusya'nın amacı sadece Kırım değildi. Tahribat korkunç seviyede. Çok daha fazla da artacağı ortada.

Şuan da savaşılan bölge Kıpçakların, Peçeneklerin yüzlerce yıl çok önemli medeniyet kurdukları ve yaşadıkları yerlerdir. Gerçekten on binlerce belki de yüz binlerce insanın hayatına mal oldu. Bunları sadece istatistik olarak bahsetmek kolay değil. Mariupol çok güzel bir şehirdi. Şu anda ölü bir şehir oldu. Diğer şehirlerde ölü şehir haline geldiler. Dünyanın en büyük tarım ambarlarından birisi mahvedildi. Kalanları da Rusya oradan çaldığı, el koyduğu malları Afrika'ya satarak bir de utanmadan Afrika ülkelerine yardım ediyor numarasını yapıyor. Tamamen oradan çalınan mallarla yapılıyor bunlar. Bizzat 2014'te Kırım'ın işgaliyle başlayarak bulunan yerlerdeki her türlü tarihi eser yağma edildi. Kırım'da ki sayısız tarihi eser Petersburg'a ve Moskova'ya kaçırıldı. Herson teorik olarak kurtarıldı ama yerle bir oldu. Oradaki müzeler tamamen yağma edildi. Bir kısmı yok edildi. Türk tarihinin çok önemli eserlerinden bulunan Kıpçaklardan kalan Kıpçak heykelleri de bilerek yok edildi. Eğer birileri barış olmasını düşünüyorsa bu ihtimal zor. Bu asla çözüm olmayacaktır.

Burası Türk Halklarının 1500 Yıllık Vatanıdır. İstanbul müzakerelerinde bir sonuca varılamadı. İstanbul müzakerelerinin arka planında Rusya'nın orada kabul ettirmeye çalıştığı maddeler vardı. İşgal ettiği yerleri dondurmaktı. Ateşkes bahanesiyle olayı soğutmak istiyordu. Kırım'ı 10 yıl hiç müzakerelere koymayalım düşüncesi vardı. Bu Ukrayna içinde

Kırım içinde ölüm olurdu. Eğer siz Kırım'ı veya başka bir yeri 5-10 yıllığına Rusya'nın eline bırakırsanız orayı unutun. Bugün Ukrayna'nın işgalini herhangi bir ülkenin bile tarafsız bakma lüksü yoktur. Türkiye'nin ise hiç yoktur. Çünkü söz konusu olan durum öncelikle Kırım'la başlıyor. Kırım'ın Rusya'nın elinde mi kalacağı yoksa herhangi bir diğer ülkelerin elinde mi kalacağı Türkiye için hayati derece de öneme sahip. Burası Türk halklarının 1000-1500 senelik ülkesidir. Türk halkları Kırım'da bugünkü Türkiye sınırlarından 500 sene evvel varlardı. Burada kardeş halkın olup olmaması Türkiye için ölüm kalım meselesi olması gerekir. Karadeniz'de Kırım'a ve boğazlara hakim olursanız Karadeniz sizin demektir. Ama bunu zaten Ruslar bildiği için Temmuz 1783 senesinde Karadeniz filosunu sadece tek bir amaçla kurdular. İstanbul'u almak için. Bu gizli bir şey de değildir. Kuruluş amaçlarında bu da vardır.

Eğer şu anki sınırlarda mevcut çizgilerde ateşkes bile yapmanız halinde yutulan yerler Rusya'nın eline kıyamete kadar kalır. Ondan sonrası içinde sadece Rusya'ya bir dinlenme vakti vermiş olursunuz.

Kırım'ın işgalinden sonra buraya 1.000.000 insan getirip yerleştirdiler. Kırım Tatarlarını kendi insanlarına karşı savaşmak üzere cepheye yolluyorlar. Bunların hiçbirini Türkiye basınında görmüyorsunuz. Milli liderlerin hepsi Kırım'ın dışına atıldı, Milli medyaların tamamı kapatılmış durumda. Burada terör rejimi söz konusudur. Kırım Rusya'ya kalsın deseler bile bu durum dünyada kabul görececek bir şey değildir. Bahsettiğimiz ülke, kelimenin tam anlamıyla predatör bir ülkedir. Eline en ufak imkân geçtiği takdirde eski imparatorluk sınırlarının hepsini isteyen bir ülkeden söz ediyoruz. Suni bir barışın Ukrayna'ya empoze edilmesini büyük bir tehlike olarak görüyorum.

(AB) Avrupa Birliği ve NATO Ukrayna'yı Almamak için Her Şeyi Yaptı

Rusya'nın yaptığı klasik propaganda; Batı, Ukrayna'yı Avrupa Birliği üyesi yapıp Rusya'yı kuşatacak şeklindedir. Birincisi hem Avrupa hem de NATO Ukrayna'yı almamak için her şeyi yaptı. Ukrayna'nın NATO'ya girmek istemekte ne kadar haklı olduğu Rusya'nın saldırısıyla birlikte görülmüş oldu. Ukrayna NATO'ya girmek istedi çünkü Rusya'nın ne yapacağını biliyordu. Ukrayna direnmeye devam ettiği için Batı, Ukrayna'yı destekliyor. İlk başlarda Batı'nın verdiği silahlar yalnızca savunma silahlarıydı. Eğer fazlası verilirse Rusya'yı kızdırmış olacağız şeklinde bir düşünceye sahipler. Bazı durumlarda büyük stratejik düşüncelerle değil, çocukça alınan kararlarla eylem gerçekleştiriliyor. Şu anda Ukrayna'ya gereken hücum silahlarıdır. Tarihte Emsali Olmayan Bir Durum. ABD eski başkanı Donald Trump, iktidara geldiği zaman Putin ile ilişkisi ileri seviyede olan birisiydi. Tarihte emsali olmayan bir durum bu. Şu anda ABD'nin, Ukrayna saldırısından sonra önceliği Rusya'nın yıpratılması olmaya başladı. Eski Başkan Donald Trump zamanında zaten böyle bir durum söz konusu dahi değildi.

Rusya ile ilişkileri Hollanda ve Belçika ile olan ilişkiler gibi görenler var. Rusya'nın bütün siyasetinde durumlar şöyledir. Sovyetler ve Çarlık zamanında da siyasi hedefler askeri hedeflerden daha ön plandaydı. Rusya bir anlaşma yaptığı zaman her şeyden önce onun siyasi neticesine bakar. Avrupa'ya karşı hesabı da tamamen buydu. Türkiye dahil bütün Avrupa'yı bu şekilde bağımlı hale getirmek istiyor. Gazdan, petrolden ve enerjiden genel olarak kendilerine bir bağımlılık istiyorlar.

İkincisi, Türkiye üzerinden NATO'yu istikrarsızlaştırmak. Ama özellikle Putin, Avrupa'yı istikrarsızlaştırabilmek için gereken her şeyi yaptı. Bu savaşta internetin değerini herkes çok iyi anladı. Sadece askerlerin konumlarını takip etmek için değil toplumların yönlendirilmesi için de çok önemli olduğu anlaşıldı. Bütün bunlar hesap edildiğinde Rusya Ukrayna'yı işgal ettiğinde Batı'nın sessiz kalacağını ümit ediyordu. Ama işler düşündükleri gibi gitmedi.

Rusya-İngiltere-Fransa Arasında İstanbul Kime Kalacak Diye Konuşuluyordu

Rusya'nın İstanbul'dan vazgeçmesi mümkün değildir. 1. Dünya harbinde Osmanlı Devleti savaşa henüz girmemişken Rusya-İngiltere-Fransa arasında İstanbul kime kalacak diye konuşuluyordu. Savaş başladıktan sonra da İstanbul'un Rusya'ya bırakılacağı düşüncesiyle savaş devam etti. Rusya açısından bu hiçbir zaman vazgeçmedikleri bir durum.

2015'te uçak düşürme hadisesi yaşandı. Uçağın düşürüldüğü gece Rusya televizyonlarından önemli açıklamalar yapıldı. İstanbul'un bombalanması, nükleer silah kullanılması gibi açıklamalar yapıldı. Rusya'da üst aklın söylemediği hiçbir şey asla televizyonda söylenemez. Rusya'nın Türkiye hakkında gerçek düşüncelerini öğrenmek için o geceki açıklamalara bakmak yeterlidir.

(*) Prof. Dr. Hakan KIRIMLI kimdir?

30 Kasım 1958 tarihinde Balıkesir'de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Ankara Koleji'nde tamamladı.

Lisans derecesini 1981'de Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü'nde, yüksek lisans derecesini de 1985'te Hacettepe Üniversitesi Tarih Alanında yaptı.

Doktora çalışmalarına Batı Almanya'nın Münih şehrindeki Ukrayna Hür Üniversitesi'nde başladı.

Ağırlıklı olarak Rusya-Sovyet tarihi ve politikaları derslerini vermektedir.

Daha önceleri şehirlerin dışında ve uzakta halkı pek etkilemeyen savaşlar olurdu. Oysa siber savaş böyle değil, tamamen bütün kuralların dışında. Hemen her yerde olan bir savaş. Bush'un siber güvenlik danışmanının bir tanımı var. Diyor ki "Siber savaş gerçektir, savaş ışık hızında gerçekleşir, siber savaş küreseldir, siber savaş geleneksel savaş alanından önce gerçekleşir ve artık siber savaş başladı." Yani günümüzde siber savaş başladı ve bu her alanda var.

Ukrayna savaşına baktığımız zaman bu savaşı 2 alanda inceleyeceğiz. Burada 24 Şubat 2022 yılında harekât başladı. Ukrayna'nın hemen hemen bir hafta önceden Telekom altyapısı çöktü. İnternet altyapısı çöktü. TV yayınları kesildi. Ülkenin büyük bir kısmında elektrik yoktu. Bankacılık alt yapısı çökmüştü ve dolayısıyla harekât başladığı zaman çoğu Ukrayna vatandaşı ne olduğunu da anlayamadı. Özellikle sosyal medyada o günlere yansıyan durumda ve bizim takip ettiğimiz bölümde Ukrayna'nın önemli bakanlıkların altyapısı tamamıyla çöktü. Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Meclisleri tamamen çökmüş vaziyetteydi. Bunlar bir hafta önceden yapıldı ve hareket başladı. Savaş Ukrayna'yla da kalmadı, aynı zamanda Ukrayna üzerinden hizmet alan ve Ukrayna üzerinden yayınlanan bazı Avrupa ülkelerinin de altyapısı çöktü. Bilişim altyapısı çöktü ve büyük zararlar gördüler. Analizlere baktığımız zaman bilgisayar alt yapısının devre dışı bırakılması, Rusya'ya baktığımız zaman bütün hükümet web sitelerinin çökmesi, yine altmıştan fazla hacker grubunun sahaya çıkması oldukça karmaşık bir durum yarattı. Bu gruplar sadece düzenli gruplar değil, aynı zamanda hükümet dışı gruplar da olaya müdahale etti.

Hemen akabinde de her zaman olduğu gibi Elon Musk devreye girdi. İnternet altyapısı çökmüştü ve Starlink uydularını Ukrayna'ya yönlendirdi. Çöken alt yapının yerini aldı. Günümüz teknolojisinde sadece klasik iletişim altyapıları değil, uzayda da bu işin devam ettiğini görüyoruz. Yine Gazze-İsrail arasındaki sorunda da Starlink uydularının hizmete sokulduğunu ve hizmette kullanıldığını görüyoruz.

Taktik sahada ise genellikle cep telefonları üzerinden siber harekât yürütüldü. Burada elektronik harp farklı, siber olaylar farklı. Akıllı telefonlar genellikle bu 2 tarafı da etkiledi. Akıllı telefonların hem Ruslar hem Ukraynalılar üzerinde etkisi oldu. Rusya'nın stratejik sahada Ukrayna'ya verdiği zararı Ukrayna ise taktik sahada cevap verdi. Özellikle cep telefonları hiç masum değil. Rus askerlerin, Rus komuta heyetinin üzerindeki özel Amerikan menşeli telefonlar bunların konum bilgilerini gösteriyor. Haritalara baktığımız zaman saldırı bölgesindeki Rus askerlerinin nerelerde olduklarını, canlı olarak cep telefonlarındaki konum bilgileri gösteriyor. Hepimiz biliyoruz, bildiğimiz halde bunları yine de cebimizde taşıyoruz.

Vazgeçilmez bir şey. Yasaklıyorsun, o zaman da ikinci telefonu yanına alıyorlar. Konum bilgisi açık. Özellikle iPhone telefonlarda konum tamamen kapalı olsa bile takip edilebiliyor. Rus komutan spor güzergahını paylaşıyor. Bir hafta sonra da öldürülüyor.

Yine baktığımız zaman savaşçı meydanının çıkmazı diye bir durum var. Türkiye'de biliyorsunuz daha önce uçak düşürüldü. Rusya'nın uçak krizinde, o dönemde Rus pilotun üzerinde klasik telefon çıktı. Ruslar pilota akıllı telefon vermiyor. Yine tipik örneklerden birisi 89 tane Rus askerinin öldürülmesi. Bir üs bölgesine yapılan atışla ve ardından yapılan incelemede askerlerin hepsinin cep telefonunda konum bilgilerinin açık olması. Yine hacker grupları Rusya üzerinde veya Ukrayna üzerinde karşılıklı bilgi yarışmaları var. Rusya'nın elinde şu kadar şu var, şurada şu kadar mühimmatı var, şu kadar askeri var gibi bilgiler. Diğer taraftan da Rusların Ukrayna'ya ne kadar zarar verdiğini gösteren bilgiler.

***(E.) Muhabere Tuğg. Halil İbrahim BÜYÜKBAŞ kimdir?**

Emekli General Halil İbrahim BÜYÜKBAŞ 1989 yılından Muhabere Subayı olarak Türk Silahlı Kuvvetlerine başladığı göreve uzun yıllar "Kriptoloji, Bilgi Güvenliği ve Siber Güvenlik" öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra çeşitli birliklerde birlik komutanlığı yaptı.

23 Nisan 2016 tarihinde Muhabere Okulu Komutanlığı'nda Kurul Başkanı iken, kadrosuz olarak atanması nedeniyle emeklilik kararı almış fakat 15 Temmuz hain darbe girişiminden sonra göreve dönmüş, 2019 yılında YAŞ Kararları ile Tuğgeneral olarak terfi etmiş,

Sırasıyla;

TSK Kripto Komutanı,

Muharebe Geliştirme Komutanı,

MSB Muhabere Bilgi Sistemleri Daire Başkanı

Görevlerinde bulunmuş 2023 YAŞ Kararları ile yaş haddinden emekli olmuştur.

Öncelikle Rus savaş stratejisine bakacak olursak, Ruslarda geri hareket tarzı diye bir kavram yok. Çok farklı bir savaş modeli uygulayan bir ÷lke. Zaten ölenlerin büyük bir kısmı Rus bile değiller. Kırgız da var, Kazak da var, Tatar da var. 2014'te aslında asıl olay yaşandı. Biz bu ilhaki kabul etmiyoruz, reddediyoruz. Orası Türk bölgesi diye. Ama Batı veya Çin olaya farklı baktılar.

Savaş sırasında Ukrayna'nın yaőayabilmesi için ÷lke sermayesinin bir yerde devam etmesi gerekiyordu. Polonya bunu bildiği için Ukrayna'dan gelen ilk haftada bütün büyük sermayedarlar paralarını Polonya'ya kaydıldı. Savaşın üçüncü günü Polonya Parlamentosu őöyle bir karar çıkardı. Bütün Ukrayna'dan gelen ama sadece Ukraynalı olan kişilere 3 Mart 2024'e kadar 3 yıllık bir kanun çıkardılar. Ve dediler ki "bütün Ukraynalılar Polonyalılar gibidir. Polonya'da çalıőıp sigortası olursa Polonya'da ki çocuk parasından faydalanırlar.

İkincisi, gelen sermaye Polonyalılarla ortaklık yaparak Polonya piyasasını Ukrayna'ya açtı. Ukrayna'nın lojistik olarak insanların yaőaması için günlük ihtiyaçlarını gidermeleri yönünde kara sınırını açık tutması gerekiyor. Dolayısıyla Polonya bu noktada Ukrayna sermayesi ile de işbirliği yaparak Polonya'daki malları Ukrayna'ya aktarıyor. Romanya bunu sağlayamadı. Çünkü Romanya Rusya'dan daha fazla çekiniyor. Denizden sınırı olduğu için Romanya'nın işi biraz daha zor. 10-11 milyon insan göç etti. Bunlardan 4.5 milyonu Polonya'da, Almanya'da, Romanya'da.

Macaristan bu noktada çok büyük sıkıntılar çıkardı. Keőke Türkiye Macaristan'ı diplomatik ve siyasi olarak biraz daha yola getirebilseydi. Çünkü "Ukrayna bölünürse bir kısmını alacağım" dedi. Bu, Rusya'ya çok büyük bir destekti. Arka tarafta ırkçı Polonyalılar veya Milliyetçi Polonyalılar da őunu düşünüyor: "Ukrayna bölünürse bir tarafı bize kalır ve bizle birleőir. Dolayısıyla biz yeniden Karadeniz'e inmiő oluruz." Rusya ve Putin bütün bunları bildiği için böyle yavaş yavaş bütün Ukrayna'yı alıyor ve yok ediyor. Savaşın ilk aylarında Polonya'ya göç edenlerden bir kısmı özellikle Donbass bölgesinden olanlar, onlara hemen pasaport dağıtıldı. İnsanlar Polonya'da hizmetçilik yapacağına Donbass'a dönmeyi tercih etti. Polonya, Ukrayna'dan gelen çocuklar için okullar açtı. Ukraynaca ve Lehçe eğitim yapılıyor. Yani kendi okullarını da boşalttı, sınıfları biraz büyüttü, birleőtirdi ve sırf Ukraynalıların gidebileceği özel okullar açtı.

Őöyle bir sorun doğdu. Ukrayna Ortodoks, Polonya ise Katolik. Bugün Vatikan Katolikliđinin bile kendilerine göre őekillendiđine inanırlar. Böyle birçok kuvvetli inanıőları var. Komünizmi Vatikan, Amerika ve Polonya yıktı gibi.

Rusya her zaman diyor ki, "Ben bugün Slavların en büyük temsilcisiyim." 10 tane Slav devleti var. Polonya'daki çiftçiler önümüzdeki Salı günü 27 Şubat'ta parlamentoyu basacaklar. Sebebi de Ukrayna'dan gelen tarım ürünleri Polonya'dan Avrupa Birliği'ne geçiyor. Çünkü Avrupa Birliği, Polonya'ya baskı yapıyor. Fakat bunun Polonya'ya maliyeti çok yüksek. Son raporlara baktığımızda savaşın en büyük maliyetini Polonya çekti. Şimdiye kadar 2 yılda Polonya, gelen göçmenlere ve bu savaştan doğan sıkıntılara 21 milyar 73 milyon euro harcamış. Bu, Polonya'nın gayrisafi milli hasılasına %4 etki ediyor. Aynı dönemde Almanya'nın savaştan dolayı harcadığı para 20 milyar euro. Almanya ekonomisine gayrisafi milli hasılaya oranı 0.55. Polonya ekonomisi 2023'te %3 veya %4 büyüyecekti ancak %1 büyüebildi. Dolayısıyla bu savaş Polonya'ya bu yönden çok zarar verdi. 2020-2022 arası Polonya'da kapanan kobi işletmeler sayısı 10.300. Fakat son 2 yılda Polonya'da kapatılan işletmeler sayısı 21.700.

Polonyalılar hükümetin ve Avrupa Birliği'nin de parasal desteği ile insanları evlerine aldılar. Polonya hükümeti o zaman evini Ukraynalılara açarak parasal yardım yapıyordu. Bu parayı devlet her ay vatandaşa veriyordu. Sonra hükümetin bütçesi yetersiz kalmaya başladı. Avrupa Birliği bir ara blokaj koydu. Ama son zamanlarda yeniden para yollamaya karar verdiler. Bunun sebebi tarım kesimini biraz rahatlatmak ve protestoların durması içindi.

Batı silah ve lojistik yönünden destek sözünde durmadı. Şimdi baktılar ki Rusya'yı, Ukrayna'da da durduramayacaklar. Bu nedenle Almanya 2035'e kadar 100 milyar euro silahlanmayı planlıyor. Polonya'da 2025-2035 arası 117 milyar euroluk silah almayı düşünüyor. Çünkü Ukrayna'nın işi bitti mi Rusya, başka ülkelere saldırmaya devam edecek.

***Prof. Dr. Öztürk EMİROĞLU Kimdir?**

Eğitim Bilgileri

1989 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2019-Günümüz süresinde Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji ve Orta Asya Halkları Bölümü Öğretim Üyesi (Profesör) olarak görevine devam ediyor.

İş Deneyimi

29/10/1997 – Mevcut Durum

***Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü**

Türkçe'nin yanında yabancı dillerde Lehçe, İngilizce yayınlar yaptı.

Turkish Studies,Türk Edebiyatı dergileri ve Türkoloji alanında pek çok kitabın editörlüğünü yaptı.

02/07/2021 – Mevcut Durum

*Milli Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Milli Savunma Üniversitesi bünyesinde yabancılara Türkçe öğretim programlarının bütünlüğünü sağlamak ve standarda ulaştırmak için TÖMER kuruldu.

02/07/2013 – 01/06/2020

*Yunus Emre Enstitüsü Varşova Müdürü

Türk film haftaları ve sinema söyleşileri gerçekleştirmiştir.

Türkçe öğretiminin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak, Varşova, Krakov Jagiellon, Poznan Adam Mickiewicz, Gdansk, Lublin, Wroclaw üniversitelerinde, akademilerde, enstitülerde, liselerde, ortaokul ve ilkokullarda Türkçe kursların açılmasını sağlamıştır.

Polonya'da 3 devlet lisesinde müfredata Türkçe derslerin konulması ve iki lisede Türkçe öğretmenliği kadrosu açtırmıştır.

Mart 2003 – Ocak 2013

*Polonya-Türkiye İşadamları Derneği Genel Sekreteri

Rusya'da Savaşın Nabzı ve İç Durum

Rusya'da 23 Şubat, "Anavatan Savunucusu Bayramı'ydı. Orduda görev yapan veya yapmış tüm askeri personelin bayramı kutlandı. Şehir merkezinde halkın katılımıyla bazı kutlamalar gerçekleşti. Aslında baktığımızda savaşın sınır hattında, hareket bölgesinde tabii olarak durum daha farklı olduğu iddia edilse de ülke genelinde, başkentte savaşın nabzının yüksek olmadığını belirtebilirim. Savaşın başında, başlatılan askeri seferberliğe karşı, savaşa karşı halktan ve muhalefetten büyük tepkiler gelmiş olsa da bu durumun kontrol altına alınmaya çalışılmasıyla beraber halk bu duruma zamanla alışmış gibi görünüyor.

Rusya Savunma Bakanlığı açıklamalarında ve Rus devlet medyasında, genel olarak savaşa dair durumun ilerleme kaydettiği, Ukrayna'nın Batının gönderdiği askeri yardımlara rağmen hezimete uğratıldığı, sahayı yavaş yavaş terk ettiklerine ve birçok Ukrayna askerinin yakalandığına, aynı zamanda terörist eylem olarak nitelendirdikleri birçok hareketleri önlediklerine dair haberler ve açıklamalar yer alıyor.

Bunların dışında, gerçekleşen yaptırımlarla beraber ekonomik olarak sıkıntılar olsa da bu ekonomik krizin savaşta olan bir ülke için çok da büyük ölçekte olmadığını söyleyebilirim. Çünkü Batı'nın ittifakı ve yaptırımları karşısında Rusya'nın Doğu kanadında Soğuk Savaş döneminden daha güçlü ilişkilere sahip olduğu Çin var. Çin, Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışmayı her ne kadar onaylamayıp, buna karşı Rusya'ya desteğini sunmasa bile Batı'nın yaptırımlarına da karşı çıkmıştır. Rusya ve Çin arasındaki ticari, ekonomik ve eğitim alanında gerçekleştirilen iş birlikleri, Rusya'nın bugünkü savaş durumundaki ekonomisine büyük darbe vurulmasında belki de engelleyici unsurlardan biri olmuştur. Nitekim, Çin ile Rusya arasındaki ticaret, 2023 yılı verilerine göre yılın sonu itibarıyla %26,3 artarak 240,11 milyar dolara ulaşarak rekor kırması da bu durumu destekler nitelikte.

Savaşın enerji politikalarına etkileri

Rusya ve Ukrayna arasında başlayan çatışma ile darbe alan bir diğer alan tabii ki de enerji olmuştur. Savaş, enerji fiyatlarının yükselmesiyle beraber Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin bir enerji krizi ile karşı karşıya kalmasına da sebep olmuştur.

Enerji politikalarının temel unsurunu enerji arz güvenliği oluşturmaktadır. Dünya geneline baktığımızda, enerji tüketimini en yüksek olan Avrupa Birliği'nde de enerji arz güvenliği her zaman önemli olmuştur. Giderek artan enerji ihtiyacını karşılayabilecek yeterli kaynaklara sahip olmayan AB'nin enerjide dışa bağımlı konumu devam etmektedir.

Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaş nedeniyle AB, Rusya'ya ciddi yaptırımlar uygulamıştır. Tabii bu yaptırımlara karşılık Rusya da AB'ye enerji tedarikini kesmiştir.

Bilindiği üzere Rusya, sahip olduğu enerji kaynaklarıyla hem kendi bölgesinde hem de küresel ölçekte enerji ihtiyacını karşılamada oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaş, AB'ye Ukrayna üzerinden gerçekleştirilmesinden doğal gaz akışının kesilmesine sebep olmuştur.

Rusya'nın, enerji kaynağını AB ülkelerine karşı yaptırım aracı olarak kullanmasından Batı'nın Rusya'ya göre daha zararlı çıktığı düşünülse de, Rusya'nın enerji alanındaki hegemonyasını da zayıflatmıştır.

Bu da tabii ki büyük alıcısı ile arası bozulan Rusya'yı pazarda alternatif alıcılarla işbirliğine yönlendirmiştir. Bu kapsamda Rusya, Çin'e gaz ihracatını artırmak için hali hazırda hizmette olan 38 milyar metreküp kapasiteli Sibiry'a'nın Gücü-1 projesine ek olarak yıllık 50 milyar metreküp kapasiteli olduğu belirtilen Sibiry'a'nın Gücü-2'yi inşa etmeye hazırlandığını ve bu kapsamda hattın 2024'te inşasına başlanacağını, 2030'da da devreye gireceğini açıklamıştır. Bu boru hattı ile Rus gazının Moğolistan'dan geçerek Çin'in iç kesimlerine ulaşması hedeflenmektedir. Proje tamamlandığında iki boru hattı ile yıllık 88 milyar metreküp Rus gazı Çin'e ulaştırılmış olacaktır. Böylece Rusya, Çin'in gaz tedarik zincirinde ilk sıraya yerleşmiş olacak.

Tekrar Avrupa'ya dönecek olursak, savaş öncesi 2020 yılı verilerine göre, enerji ihtiyacının %58'ini ithal etmek zorunda olan AB'nin, kömürün %54'ünü, doğal gazın %43'ünü ve petrolün %29'unu Rusya'dan temin ettiği görülmektedir. AB'nin enerjide Rusya'ya olan bağımlılığını çözmeden, alternatif yollar bulmadan böyle bir çatışmaya girmesi, AB ülkelerinin her ne kadar ekonomik zenginliği bulursa da, enerji krizi Rusya'ya karşı yapılacak yaptırımlar konusunda kendi iç aktörleri arasında da ciddi tartışmalar ortaya çıkarmıştır. Bu da AB ülkelerini acil alternatif enerji kaynaklarına ve politikalarına yönlendirmiştir.

Bunun üzerine Avrupa Birliği Rus fosil yakıtlarına olan bağımlılığını ortadan kaldırmaya yönelik 2022 Mayıs ayında RePowerEU planını tanıtmıştı. RePowerEU ile 2030 AB enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarını artırmayı hedefleyen plan, AB'yi alternatif enerji kaynaklarına ve yatırımlarına yönlendirmiş bulunmaktadır. AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen 2022 yılında yapmış olduğu açıklamada, ortak gaz, LNG ve hidrojen alımı için bir platform kurma konusunda anlaşmaya varıldığını vurgulayarak, AB liderlerinin "REPowerEU" kapsamında ortak bir tedarik sistemi ve tedarikçi ülkelere ortak erişim ağı önerdiğini belirtmiştir. Avrupa'nın alternatif ihracatçı arayışına yönelmesiyle, kaynaklarının arasında yer alan ABD'nin sıvılaştırılmış doğalgazı (LNG) öne geçmiştir.

Enerjide bağımlılığı azaltmanın büyük reformlar ve yatırımlar gerektireceğine de işaret eden Von der Leyen'nin da belirttiği gibi bu krizi atlatmak için alternatif yollar bulursa da bunun maliyetleri AB için ağır olacaktır.

Tedarikin kilit noktası Türkiye

Bildiğimiz üzere Rusya, doğal gazının büyük bir kısmını AB ülkelerine Kuzey Akım 1, Brotherhood, Soyuz, Trans Balkan, Mavi Akım boru hatları ile farklı ülkeler üzerinden ihraç etmektedir. Rusya'nın enerji alanındaki büyük müşterilerinden bir diğeri ise Türkiye'dir. Türkiye'den TANAP, Türk Akım, Mavi Akım, Rusya-Türkiye ve Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hatları olmak üzere 7 büyük enerji nakil hattı geçmektedir.

AB gibi enerjinin büyük bir kısmının ithal edilmesinde dışa bağımlı olan Türkiye'nin aynı zamanda enerji transfer noktasında yer alması Türkiye'ye jeopolitik konumu itibariyle merkezi önem kazandırmıştır. Savaşla beraberinde gelen süreçte Türkiye, enerji kaynaklarını çeşitlendirme politikaları izlerken, aynı zamanda AB ülkeleri ile enerjinin tedariki konusunda da ilişkilerini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Enerji kaynaklarının taşınması açısından kilit noktada yer alan Türkiye'nin gücü ve prestijinin bu bağlamda arttığını söyleyebiliriz.

Enerji talebi, nüfusu ve ticari potansiyeli göz önüne alındığında Türkiye'nin enerji piyasası için önemli bir aktör haline gelmekte olduğunu söyleyebiliriz. AB ile Rusya arasında yaşanan enerji krizi sonrası Türkiye AB'ye enerji transferinde önemli rol oynayabilecektir.

Enerji dışında Türkiye ile Rusya arasındaki siyasi, ticari, eğitim ve kültürel alanlardaki ilişkilerin çatışma sonrası dönemde de sekteye uğramadan giderek artan bir ivme kazandığı görülmektedir. İki ülke arasında gerçekleştirilen eğitim programları, sanayi ve ticari faaliyetler, sanatsal ve kültürel aktiviteler de bunu destekler niteliktedir. Öyle ki AB ile bozulan ilişkiler beraberinde, Rus yatırımcıların ticaret alanında, turistlerin turizm sektöründe hatta ulaşım kapsamında birçok havayolu şirketinin uçuşlarını Türkiye üzerinden gerçekleştirmesi de Türkiye'nin, Rusya için önemli alternatif çıkış kapısından biri haline getirmiştir.

Kaynak

AKTAŞ Murat, BAĞRA Abdulgafur- Rusya Ukrayna Savaşı ve Türkiye'nin Enerji Politikaları- Uluslararası Sosyal Zihniyet Ve Araştırmacı Düşünürler Dergisi- 23.12.2023

KESİCİ G.E.- Rusya - Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansıması- Sayı: 15, Sy. 46 - 54, 01.07.2022

Elektronik Kaynak

<https://www.ntv.ru/>

<https://russian.rt.com/>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-enerjide-rusyaya-bagimlilik-azaltmak-icin-repowerEU-planini-hazirladi/2591523>

<https://haberrus.ru/headline/2024/01/12/rusya-ile-cin-arasindaki-ticaret-240-milyar-dolara-ulasti.html>

<https://dunyaenerji.org.tr/rusya-ukrayna-savasi-ve-enerji-piyasalarina-etkileri/>

<https://kriterdergi.com/dis-politika/rusya-ukrayna-savasinin-avrupa-enerji-politikalarina-etkisi>

<https://mc2haber.com/enerjide-rusyaya-bagimlilik-azaltacak-repowerEU-planinda-neler-var>

<https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-dogal-gaz-boru-hatlari>

* S. Ayşe YILDIRIM Kimdir?

Araştırmacı – Moskova

Ukrayna-Rusya savaşının yıl dönümünde, Moskova'dan aktaracağım gözlemlerim, savaşın Rusya cephesinden nasıl görünmekte olduğuyla ilgili olacak. Öncelikle, Moskova'da fiili savaş günlük hayatta insanların hayatlarını etkilemiyor; insanlar eğitim, sosyal ve çalışma hayatlarına fiili savaş tehdidi ve korkusu olmadan devam ediyorlar. Savaş ekonomi, ticaret gibi alanlarda insanların yaşamlarını etkileyip gündemde yer tutsa da, temel ihtiyaçların başında gelen emniyet ve güvenlik konusunda olumsuz bir yansıma olduğunu görmüyoruz. Savaşın Rusya'nın dış ilişkilerinde yansımalarında ise bariz şekilde yaptırımlar ve yaptırımların getirdiği ikamelerle karşılaşılıyor. Bu noktada siyasi ve ekonomik ilişkiler genelde Asya üzerinden ilerliyor. Bu durumu sosyal alanlarda da gözlemleyebiliyoruz, sosyal alanda karşılaştığımız yabancılar başta Çin olmak üzere Asya ülkelerinden gelen öğrenciler, akademisyenler, iş adamları oluyor.

Moskova'da iki ana gündem var: Savaş ve Seçim

Rusya-Ukrayna savaşının ikinci yılını doldurduğu şu günlerde, Moskova'da halihazırda iki ana gündem var; savaş ve seçim. Rusya-Ukrayna savaşının 24 Şubat 2022'de başlamasının ardından savaşın askeri boyutunun yanı sıra topluma yansıyan siyasi ve ekonomik boyutlarına da şahit olduk. Batılı devletler, büyük uluslararası şirketler ve daha birçok kuruluşun Rusya'ya karşı yaptırım kararları aldığını gördük. Hava sahaları Rus uçuşlarına kapatıldı, bankacılık sistemlerinden Rusya çıkarıldı, ekonomik siyasi, teknolojik yaptırımlar uygulandı; spor müsabakalarına, kültürel ve sanatsal faaliyetlere Rusya'dan katılımlar engellendi. Savaşın 2. yıldönümünde AB Konseyi, Rusya'ya yönelik kapsamlı 13. ceza paketini de uygulayacağını duyurdu. Yeni yaptırımlar, Rus savunma teknolojisine ve Rus askeri-endüstriyel kompleksinin insansız hava aracı üretimine yönelik programlara erişimine dair yaptırımlar içeriyor. Hatta Rusya'yla ilişkilerini sürdüren Türk ve Çin bankaları da yaptırım tehdidiyle karşılaşılıyor. Tüm bu yaptırımlar neticesinde, Rusya'nın yaptırımlara alternatif çözüm arayışına girdiği ve ikame üretim için çalışmalar yapıldığı görüldü. Zincir mağazaların ve restoranların Rusya'dan çekilmesinin ardından; Rus şirketleri bu işletmelerin yerini aldı ve faaliyetlerine devam etti. Örneğin; Domino's pizza Domino Pizza ismini alarak, CocaCola Dobriy (iyi) Cola ismini alarak yaklaşık aynı kalitede hizmet vermeye devam ettiğini görüyoruz. Rusya askeri teknoloji ve askeri teçhizat anlamındaki ihtiyacını Doğu Asya ülkelerinden gidermeye başladı. Rus bankaları ise uluslararası ödemelerde ve SWIFT sisteminde karşılaştıkları zorluklara alternatif olarak dolar ve euro yerine ruble ve diğer ülkelerin yerel para birimlerini kullanma yoluna gitti.

Ancak bu yönteme ek olarak BRICS ülkeleriyle yeni bir finansal ödeme yöntemleri üzerinde çalışmaların uygulanabilirliği medyada tartışılıyor. Rusya'da sosyal ve kültürel faaliyetlerin önemli bir yere sahip olduğu görülüyor. Bu alanda ise Kazan'da 21 Şubat-3 Mart tarihlerinde "Geleceğin Oyunları" adı altında uluslararası bir spor müsabakası düzenlendi. Yine çeşitli uluslararası etkinliklerin de düzenlendiğini görüyoruz.

Savaşın en temel etkilerinden birinin de siyasi ilişkiler ve dış politika alanında olduğu görülüyor. AB ile Rusya arasındaki yaptırım temelinde ilerleyen siyasi ilişkiler, gaz alışverişi ve tahıl koridoruyla ara ara farklı boyutlarla da gündeme geldi. Bu noktada siyasi ve ekonomik ilişkilerin genelde Asya üzerinden ilerlediğini görüyoruz. Bu ülkelerin başında Çin geliyor, her iki taraf da başta BRICS ve Şanghay İşbirliği Örgütü olmak üzere çeşitli çok taraflı yapılarda iş birlikleri gerçekleştiriyor. Savaşın başlangıcından itibaren özellikle ekonomik alanda Çin, Rusya için önemli bir yere sahip. Keza Rusya Devlet Başkanı Putin de Rusya-Çin iş birliğinin "küresel istikrarın önemli faktörü" olduğunu belirtti ve Pekin ile güvenlik ve ekonomi alanında iş birliğini artıracaklarını bildirdi. Medyaya yansıyanlar arasında, BRICS'in Başkanlığı'nın Rusya'ya geçmesinin ardından yeni küresel finans sistemi çalışmalarının yapılabileceği beklentisi de var.

Bir diğer önemli ülke olarak karşımıza Türkiye çıkıyor. Türkiye, hem NATO üyesi olup hem de Rusya ile ilişkilerini sürdüren tek batılı aktör olarak tanımlanıyor. Savaşın başlangıcından itibaren Ankara "Arabulucu olmaya hazırız" çağrısında bulundu. Türkiye'nin bu çabaları somut adımlarla desteklendi. Savaş henüz ilk ayını doldurmadan, 11-13 Mart tarihleri arasında taraflar Antalya Diplomasi Forumu'nda bir araya geldi. Ardından 29 Mart'ta, Ukrayna ve Rusya'dan gelen müzakere heyetleri, bu sefer Cumhurbaşkanlığı Dolmabahçe Ofisi'nde bir araya geldi; ancak görüşmeden somut bir sonuç çıkmadı. Türkiye, başlangıçta BM aracılı tahıl anlaşması yoluyla ve karasularındaki koridor sayesinde Ukrayna'nın deniz yoluyla yapılan ihracatının güvence altına alınmasında çok önemli bir rol oynadı. Avrupa'nın çoğu Rusya ile havacılık bağlantılarını kesmiş olsa da, İstanbul Havalimanı Rusya'nın büyük şehirlerine gidiş-dönüş uçuşlar için önemli bir merkez olmaya devam ediyor. Rusya Devlet Başkanı Putin'in savaşın başından bu yana Türkiye'ye ilk ziyaretini 12 Şubat'ta yapması bekleniyordu ancak ziyaretin Nisan sonuna ya da Mayıs başına ertelendiği bildiriliyor. Rusya ve İran ilişkilerine baktığımızda, 2023 yılında özellikle askeri ve ekonomik alanda birçok anlaşma imzaladı. Rusya-İran arasındaki 20 yıllık geçerli anlaşma İran'da 18 Ocak 2024'te onaylandı. Rusya ile İran arasındaki yeni anlaşma savunma ve enerji alanında geniş kapsamlı anlaşmaları içeriyor. İran'ın Rusya ile imzaladığı ve onayladığı anlaşmanın 25 yıllık İran-Çin Kapsamlı İş Birliği Anlaşmasını tamamladığını da söyleyebiliriz. Genel olarak, Rusya'nın Asya ülkeleriyle siyasi ve ekonomik ilişkilerinin devam ettiğini, ancak küresel finans ağının doğası gereği bazı zorluklarla karşı karşıya kaldığını bilmek gerekiyor.

İkinci gündem ise seçim; 15-17 Mart 2024 tarihleri arasında yapılacak seçimde devlet başkanı Mayıs 2030'a kadar altı yıllığına seçilecek. Devlet başkanı koltuğu için mevcut Rusya Devlet Başkanı Putin, Rus Parlamentosunun alt kanadı Duma'da yer alan Rusya Liberal Demokrat Partisi (LDPR) Başkanı Leonid Slutskiy, Komünist Parti (KPRF) tarafından aday gösterilen Milletvekili Nikolay Haritonov, Yeni İnsanlar Partisi (Noviye Lyudi) Başkan Yardımcısı Vladislav Davankov yarışacak. 16 Şubat günü Rus muhalif Navalny'nin Kuzey Kutup Dairesi'nin yaklaşık 65 km kuzeyinde tutulduğu hapisanede hayatını kaybetmesini de unutmamak gerekiyor. Bütün dünyada birinci sırada haber olarak yer alan Navalny'nin nasıl öldüğüne ilişkin henüz resmi bir açıklama yapılmazken, Rus yetkililer, ölüm nedeninin araştırıldığını açıkladılar.

*Aslı Nur ÇANAKÇI Kimdir?

Araştırmacı – Moskova

SDE; ortak insani değerler ekseninde, bağımsızlık, hürriyet, adalet, barış kalkınma ve hakkaniyet hedefinde, medeniyet coğrafyasında stratejik konumuna, tarihi reel politik misyonuna doğru emin adımlarla yol alan 'Yeni Türkiye'nin düşünce merkezidir.

3 Mart 2009'da resmi kuruluşu gerçekleştirilen Stratejik Düşünce ve Araştırma Vakfı (SDAV)'nın bir kuruluşu olarak faaliyet gösteren SDE; iç ve dış politika bağlamında geleceğin Türkiye'sini şekillendirme yolunda ortak akı, bilimsel çalışmayı, halk iradesi ve egemenliğini esas alan bir sivil düşünce kuruluşudur.

www.sde.org.tr

@sdeorg